

Враження представників Вищої ради юстиції від візиту до Іспанії

*Архипович Людмила Володимирівна,
начальник управління з питань попереднього розгляду
звернень та організації прийому громадян секретаріату
Вищої ради юстиції;*

*Сухова Наталія Іванівна,
начальник відділу правової експертизи та
представництва Вищої ради юстиції в судах;*

*Нікітченко Юрій Григорович,
начальник управління з питань дисциплінарної
відповідальності та звільнення суддів за особливих
обставин секретаріату Вищої ради юстиції*

На початку травня 2011 року представники Вищої ради юстиції в рамках Спільної програми Ради Європи та Європейського Союзу «Прозорість та ефективність судової системи України» відвідали з робочим візитом Іспанію. До складу делегації входили також представники Вищої кваліфікаційної комісії суддів України, Верховного Суду України та Конституційного Суду України.

Головною метою візиту було ознайомлення з досвідом організації діяльності та повноваженнями органів і установ, що належать до судової влади Іспанії, зокрема відвідання Генеральної Ради Юстиції та її Школи суддів, Міста справедливості Барселони, Верховного Суду Іспанії.

Крім того, члени делегації зустрілися з Головою Парламенту автономної одиниці Каталонія та представником Офісу Омбудсмена Іспанії Кармен Міра.

Згідно з положеннями Конституції Іспанії (1978 року) та Закону про судову владу (1985 року) відбір і призначення особи на посаду судді, пересування, підвищення та звільнення судді, дисциплінарне провадження

стосовно судді здійснюється Генеральною Радою Юстиції. При цьому слід підкреслити: названий орган є органом суддівського самоврядування, що на практиці дозволяє забезпечувати реальну незалежність суддів і судів, оскільки за таких обставин будь-який вплив на судову владу з боку законодавчої і виконавчої влади неможливий.

Крім того, Конституція Іспанії лише передбачає існування в державі Генеральної Ради Юстиції (далі – ГРЮ), а вже органічний закон (про судову владу) конкретно визначає спосіб її формування, повноваження, організацію діяльності. Цей закон наділяє ГРЮ правом ухвалювати в межах компетенції власні акти, які є обов'язковими до виконання. Рішення ГРЮ оскаржуються до адміністративної палати Верховного Суду Іспанії.

Під час зустрічі у Верховному Суді Іспанії

В Конституції Іспанії визначені три основні напрями діяльності ГРЮ: призначення на посаду судді та його подальше кар'єрне просування; інспектування судів першої та другої інстанцій (перевірка статистичних показників діяльності окремого судді, так і суду в

цілому); дисциплінарна відповідальність суддів.

До складу ГРЮ входять 20 членів, які призначаються Королем Іспанії після обрання їх Палатою депутатів і Сенатом (органом законодавчої влади Іспанії) за квотним принципом: по шість осіб з числа професійних суддів (пропозиції щодо кандидатур яких вносять асоціації суддів) з числа магістратів (вищих судів) і суддів, які безпосередньо розглядають справи в судах усіх рівнів судової системи країни. Строк повноважень членів ГРЮ становить п'ять років, проте закон передбачає можливість обрання члена Ради на другий строк.

Голова ГРЮ обирається з числа членів і одночасно стає Головою Верховного Суду Іспанії: цю кандидатуру потім офіційно призначає Король країни. Заступник Голови також обирається всім складом ГРЮ та офіційно затверджується Королем.

За законом у структурі ГРЮ утворюються три комісії, які виконують покладені на орган повноваження: кваліфікаційна комісія, дисциплінарна комісія, комісія про рівність (відає питаннями щодо рівності сторін у судочинстві). За необхідності ГРЮ може створювати додаткові комісії. Нині у ГРЮ функціонують такі комісії: інформаційної модернізації (інформаційних технологій), школи суддів (нагляд за навчальним процесом), міжнародних відносин, постійна комісія (з організаційних питань), оцінна комісія (складає звіти про висунення кандидатів на посади, за комплектування яких відповідає ГРЮ), бюджетна комісія (відповідає за розробку бюджету ГРЮ), комісія з питань досліджень і звітів (відповідає за підготовку ініціатив і пропозицій стосовно тих правил і норм, які ГРЮ погоджується запровадити; за підготовку звітів, проведення правових досліджень тощо).

Крім того, ГРЮ в обов'язковому порядку надає висновки до нормативно-правових актів, які врегульовують питання діяльності судів і здійснення судочинства.

Особливу цікавість української делегації викликала діяльність кваліфікаційної та дисциплінарної комісій ГРЮ.

Українська делегація відвідала Генеральну Раду юстиції Іспанії

Основними повноваженнями кваліфікаційної комісії є: надання рекомендацій Пленуму ГРЮ щодо призначення голів палат Верховного Суду Іспанії, голів вищих судів автономних одиниць, голів палат судів автономних одиниць та голів судів перших інстанцій автономних одиниць; суддів трибуналу (суду) колізій юрисдикцій та трибуналу, який відає підбором працівників апарату вищих судів.

Порядок добору кадрів для суддівського корпусу починається з публікації у щорічному випуску бюлетеня ГРЮ оголошення про вакантні посади суддів. Протягом 20 календарних днів кандидатам у судді пропонується подати заяву, автобіографію та програму щодо вдосконалення діяльності палати або суду, адміністративну посаду в яких бажає обійняти кандидат. Після опрацювання поданих кандидатами документів кваліфікаційна комісія вносить свої пропозиції щодо кандидатур (як правило, не менше трьох на одну вакантну посаду) на засідання Пленуму ГРЮ. Впродовж чотирьох днів будь-який член ГРЮ вправі запропонувати додаткову кандидатуру.

Варто наголосити, що процедура співбесіди з кандидатом на вакантну посаду, яку проводить кваліфікаційна комісія, є прозорою. Зазначена співбесіда транслюється, зацікавлені особи вправі ставити запитання кандидатові стосовно як його минулої діяльності, так і майбутньої.

Щодо дисциплінарної відповідальності судді, то всі питання регулюються органічним законом (про судову владу).

Саме у цьому законі виокремлено 40 видів дисциплінарних проступків, поділених за рівнем тяжкості, за які встановлені відповідні види стягнень. Наприклад, до особливо тяжких проступків відносяться: свідоме недотримання положень Конституції, членство у політичних партіях, втручання у суддівську діяльність іншого судді, вчинення дій, не сумісних із статусом судді (надання юридичних порад, комерційна діяльність), невиконання обов'язку відсторонення від справи у випадку існування зацікавленості у справі, невихід на роботу більше 7 днів без поважних причин, винесення невмотивованих рішень, недотримання принципу конфіденційності. У будь-якому випадку

поведінка судді у приватному житті не може бути підставою для притягнення до відповідальності.

Серед видів дисциплінарних стягнень є такі: догана, тимчасове відсторонення судді від посади, примусове переведення для роботи в інший суд (місцезнаходження якого не ближче 100 км від суду, де працював суддя), штрафи, звільнення з посади.

З 1997 року при ГРЮ діє Школа суддів, основними функціями якої є добір кандидатів на посаду судді та підвищення кваліфікації професійних суддів. Викладачами Школи є судді, склад яких визначає ГРЮ. На час роботи в Школі (min – 3 роки, max – 9 років) за суддями зберігається посада. Члени ГРЮ – судді-магістрати також можуть викладати у Школі.

Суддею в Іспанії може стати будь-який громадянин країни, який має вищу юридичну освіту (ліцензіат). Важливим також є досвід роботи кандидата у сфері юриспруденції, рівень його теоретичних знань, а також здатність логічно мислити та бути психологічно стабільним при спілкуванні з іншими людьми. Випробування для зарахування до Школи складається з двох етапів: тест на знання законодавства у практичній площині та ціла низка тестів, які проводяться із залученням психологів. Випробування також проводиться прозоро. Як свідчить практика, подолати таку систему випробувань під силу особам, які не менше 4–5 років стажувалися безпосередньо у судді. При цьому стажування здійснюється за власний кошт.

Кількість студентів Школи (80 відсотків яких зараховуються за загальним принципом, а 20 відсотків – юристи, які мають найвищу репутацію в країні) відповідає прогнозованій кількості вакантних посад суддів, яку щороку визначає ГРЮ. За результатами навчання складається рейтинг слухачів. Випускники Школи, зважаючи на свій рейтинг, обирають вакантну посаду судді для її зайняття. Власне призначення на посаду судді здійснює ГРЮ, яка не може відмовити кандидатів, рекомендованому Школою для призначення.

Крім того, у Школі підвищують кваліфікацію професійні судді. Дозвіл на проходження навчання дає ГРЮ. Кожен суддя може навчатися не більше трьох разів на рік.

Не менш цікавим було знайомство з Містом справедливості Барселони, що являє собою три будівлі, в яких зосереджені всі суди міста і працюють 200 суддів різних юрисдикцій (цивільної, сімейної, комерційної, кримінальної). Організація діяльності судів влаштована таким чином, щоб доступ до правосуддя був найшвидшим. Зокрема, з метою обрання запобіжного заходу, розгляду справ щодо насильства у сім'ї та стосовно неповнолітніх цілодобово чергують судді; для ознайомлення сторін з матеріалами справи облаштовані спеціальні комп'ютерні термінали, якими можна користуватися без будь-яких спеціальних на те дозволів; працює інформаційний центр; в очікуванні судового засідання прямо тут можна випити кави та з'їсти тістечко. Заслуговує на увагу також організація самого судового процесу. Наприклад, діє система безпеки для свідків: зала судового засідання обладнана спеціальним відокремленим місцем для збереження анонімності особи свідка у справі під час його свідчень.

Відвідання Парламенту Каталонії дало можливість скласти уявлення про систему розподілу повноважень між центральними органами Іспанії та органами управління Каталонії. Екскурс в історію діяльності парламенту для української делегації провела особисто Голова Парламенту Каталонії Нурія Катала.

Під час зустрічі з представником Офісу Омбудсмена Іспанії Кармен Міра члени делегації ознайомилися з принципами судового та позасудового захисту прав особи, особливостями функціонування пенітенціарної системи Іспанії та контролем над нею, дією механізму запобігання тортурам. За 2010 рік співробітникам Офісу Омбудсмена вдалося відвідати 2321 місце позбавлення волі та особисто оцінити умови утримання засуджених під вартою.